

Rapport om lärande och pedagogik på museer i Danmark 2014

NORDIC-BALTIC
MOBILITY
PROGRAMME

Culture

• NCK

The Nordic Centre of Heritage Learning and Creativity AB (NCK) is a Nordic-Baltic centre for learning through cultural heritage, located in Östersund, Sweden.

The preparation of this report was co-financed through a grant from Kulturkontakt Nord. It is a result of a survey being conducted by NCK in collaboration with the Association of Danish Museums. This report was written by Henrik Zipsane, Sara Grut, Maria Domeij Lundborg, Anna Hansen on behalf of NCK.

The contents of this report reflect the views of the author who is responsible for the facts and the accuracy of the data presented herein.

**NORDIC-BALTIC
MOBILITY
PROGRAMME**

Culture

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
Sammanfattning.....	3
1. Bakgrund	4
2. Undersökningens deltagare.....	5
3. Museernas syn på lärande och pedagogik	7
Definitionen av lärande i relation till museernas storlek.....	8
Synen på lärande relaterat till ägandeform och typ av museum.....	9
Sammanhang där lärandet är av stor betydelse.....	10
4. Prioriterade målgrupper samt metod för prioriteringar på museerna	11
Olika verksamheters betydelse.....	13
5. Museipersonalens utbildningsbakgrund	14
6. Behov av och vilja till fortbildning.....	16

Sammanfattning

Föreliggande rapport tar fasta på uppfattningar om och kunskap kring lärande och förmedling vid museer i Danmark. Syftet har varit att ta fram ett underlag att gå vidare med i fördjupade diskussioner och vidare insatser på det museipedagogiska området.

Undersökningens informanter representerar statliga och statligt erkända museer i organisationen ODM. I enkätutskicket vände vi oss specifikt till museicheferna varför vi antar att de flesta, för att inte säga samtliga, informanter är just museichefer. Två tredjedelar av undersökningens informanter är anställda vid mindre museer, med 25 årsverken eller färre. Övriga är museer i storleksordningen 26 till över 100 årsverken. Nära hälften av undersökningens museer beskrivs som kulturhistoriska och en knapp tredjedel som konstmuseer. Bland "övriga" museer förekommer specialmuseer, kombinationsmuseer och naturvetenskapliga museer. Det förekommer statliga, kommunala och "övriga" ägarformer. Till "övriga" ägarformer räknas sannolikt främst så kallade "självägande institutioner med stöd från stat och kommun". Eftersom denna ägarform inte ingått som ett alternativ i övriga skandinaviska och baltiska länder, har den inte heller i den danska och sista undersökningen angivits som ett alternativ.

Informanterna beskriver en förhållandevis samlad syn på lärande. Mer än hälften av dem anser att *lärande pågår i alla miljöer där kunskap förmedlas (inklusive digitala)*. En dryg tredjedel anser att *all interaktion mellan människa och omgivning är lärande*, medan övriga informanter anser att *lärande fortgår inom ramen för speciellt utvecklade pedagogiska ramar, sker när en person deltar i en situation med intentionen att lära eller uppger annat alternativ*. Det förekommer vissa skillnader i synen på lärande och förmedling i relation till museers storleksordning. Ju större ett museum är, desto mer överväger exempelvis definitionen av lärande som *All interaktion mellan människa och omgivning*. Ju mindre museerna är desto större är variationen i synen på lärande.

Omkring två tredjedelar av informanterna anser att *lärande/förmedling är, eller bör vara, själva målet med museernas arbete*. Denna uppfattning ökar generellt med museernas storlek. Och den är oftare representerad hos informanter som i hög grad kan antas representera självägande museer, än hos informanter vid exempelvis kommunala museer.

Museernas lärandeaktiviteter riktar sig i teorin mot en bred målgrupp och med

utgångspunkt i ett livslångt lärande. I praktiken görs dock snävare prioriteringar, där grundskolan är den främsta mottagaren av museernas pedagogiska insatser. Samtidigt vittnar flera informanter om att gruppen vuxna/seniorer är den grupp som i störst utsträckning kommer självmant, oavsett de pedagogiska verksamheternas syften. I undersökningen uttrycks önskemål om att göra mer för fler målgrupper. Här finns sannolikt stor potential att gå vidare med målgruppsanalyser och riktade pedagogiska insatser för en bred och varierad publik.

Trots lärandets/förmedlingens centrala position i museernas uttalade målsättningar saknar de anställda museipedagogerna ofta formell pedagogisk eller didaktisk utbildning. Även här finns möjligheter till utveckling. Det råder inget tvivel om att museerna, såväl som ODM med sina fortbildningsinsatser, redan i dag levererar lärande av hög kvalitet. Detta är heller inte vad som undersöks i den här studien. Snarare handlar det om att stärka museernas auktoritet inför politiker och finansärer i sammanhang där museerna kan komma att ställas mot skolan, gymnasiet och universiteten som lärandeinstitutioner med formella kompetenser. Man kan uttrycka det så, att om museerna har en ambition att fungera som arenor för lärande, är det förmodligen en bra investering att förstärka personalens formella pedagogiska och/eller didaktiska kompetenser.

1. Bakgrund

Lärande och förmedling i museers regi är av stor samhällelig betydelse. För att en kontinuerlig utveckling och kvalitetssäkring skall ske på området behövs mer kunskap. Sedan 2011 har NCK (Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik) utfört en rad undersökningar av nordiska och baltiska museers arbete med lärande och pedagogik. Undersökningarna skall betraktas som ett led i en kunskapsuppbyggnad.

Under 2014 genomförde NCK en enkätundersökning av danska museers arbete med lärande och förmedling. Undersökningen skedde i samarbete med Organisationen Danske Museer (ODM) och var den sista i raden av liknande undersökningar i samarbete med andra nordiska och baltiska museisammanslutningar. Syftet med undersökningen var att ta fram ett brett kunskapsunderlag gällande synen på och bruket av lärande och förmedling vid danska museer. Undersökningen har ambitionen att visa på tendenser i museernas egen uppfattning av sitt arbete med lärande samt deras förutsättningar att vara lärande institutioner. Föreliggande rapport är ett underlag till fördjupade diskussioner och

insatser på det nationella planet. Förhoppningsvis kan den också vara ett bidrag till den politiska diskussionen om museernas roll och möjligheter i samhället.

Föreliggande undersökning ingår som en del i en större kartläggning av lärande på museer i flera nordiska och baltiska länder. För att åstadkomma ett jämförbart material måste frågorna i allt väsentligt utformas på liknande sätt. Av den anledningen kan vissa frågor framstå som mindre väl anpassade för just den danska situationen. Begreppen lärande och förmedling används idag på lite olika sätt i olika sammanhang och situationer. I några av enkätfrågorna har begreppen lärande respektive förmedling slagits samman som "lärande/förmedling". Detta görs dels för att vi inte kan utesluta att där finns informanter som inte använder ordet förmedling, dels för att enkätens frågor på så vis ligger närmare dem som ställts i undersökningar i de övriga nordiska och baltiska länderna.

De frågor i enkäten som handlar om definitioner av lärande/förmedling har inte ingen implicit rangordning, så till vida att vi vill fastslå vilken definition som är den mest korrekta. Svartalternativen är medvetet tillspetsade för att påvisa tendenser i materialet men informanterna har också getts möjlighet att föreslå egna definitioner och att utveckla eller specificera sina svar i de fria kommentarer som hörde till denna fråga.

I september 2014 skickade NCK ut en enkät till 99 statligt erkända och statliga museer. För att i möjligaste mån säkerställa att svaren skulle spegla *institutionernas* perspektiv på förmedling och lärande riktade sig utskicket specifikt till museicheferna. Vi fick in 57 svar. Följande rapport är en sammanställning av dessa svar. En kopia av enkäten och dess följebrev bifogas rapporten (bil. 1).

Undersökningen har genomförts av Sara Grut och Maria Domeij Lundborg vid NCK. Rapporten är författad på svenska.

2. Undersökningens deltagare

I syfte att skapa oss en bild av vilken typ av museer som representeras i enkätsvaren har informanterna fått specificera huvudsakligt ämnesområde för sina respektive museer samt ägarskap och uppdragsområde. För att beskriva storleksordningen på museerna har de fått ange antal årsverken.

Fler än hälften karakteriserar sina museer som huvudsakligen kulturhistoriska. En dryg fjärdedel uppger att deras museum är ett konstmuseum. Till gruppen "övriga" museer räknas bl.a. naturvetenskapliga museer. (Diagram 1).

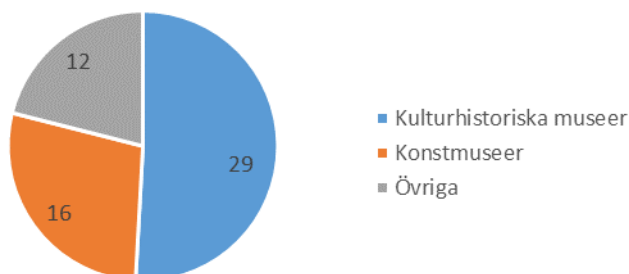

Diagram 1. Antal museer fördelade på ämnesmässig inriktning i enkätstudien.

Museernas ägarskap och uppdragsområde framgår av Diagram 2. En dryg fjärdedel av museerna betecknas som kommunala och en knapp femtedel som statliga. Den största gruppen informanter betecknar emellertid sina museer som *Annat*. Under den här kategorin döljer sig sannolikt vad som av en informant betecknas som "självägande institutioner med stöd från stat och kommun." Informanten hävdar i en kommentar att de flesta av Danmarks museer tillhör denna kategori och undrar varför den inte finns med som ett möjligt svarsalternativ. Eftersom enkäten genomförts i alla nordiska och baltiska länder är denna fråga inte bara anpassad till danska förhållanden, utan till mer allmänt nordiska och baltiska förhållanden. Det är dock möjligt att få en någorlunda god uppfattning av de i undersökningen deltagande museernas organisationsform.

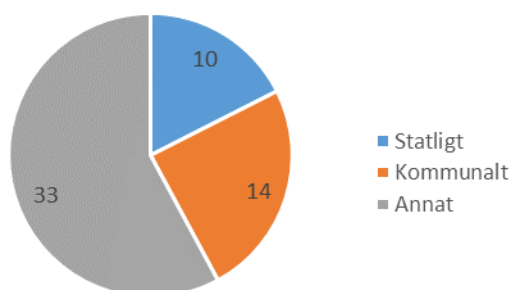

Diagram 2. Antal museer fördelade på ägarskap och uppdragsområde i enkätstudien.

För att skapa oss en bild av storleksordningen på museerna fick informanterna uppge antal årsverken (heltidsanställningar). Museer med 25 eller färre årsverken betraktas i sammanhanget som små museer, medan museer med 26 eller fler anställda betraktas som stora. Den största gruppen, motsvarande nära två tredjedelar av museerna, kommer härmed fortsättningsvis kategoriseras som små museer. En dryg tredjedel framstår som stora.

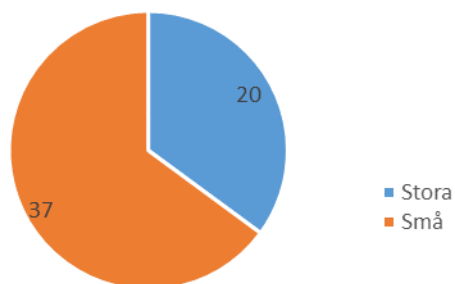

Diagram 3. Antal stora respektive små museer som företräds i enkäten. Till små museer räknas de med 25 årsverk eller färre.

3. Museernas syn på lärande och pedagogik

Lärande och förmedling kan ha olika betydelser och definieras på olika sätt, av olika individer och i olika sammanhang. Undersökningens informanter har angivit vilken av fem föregivna definitioner av lärande de uppfattar som mest korrekt (Diagram 4). Mer än hälften av dem väljer alternativet *lärande pågår i alla miljöer där kunskap förmedlas (inklusive digitala)*. En dryg tredjedel väljer alternativet *all interaktion mellan människa och omgivning är lärande*.

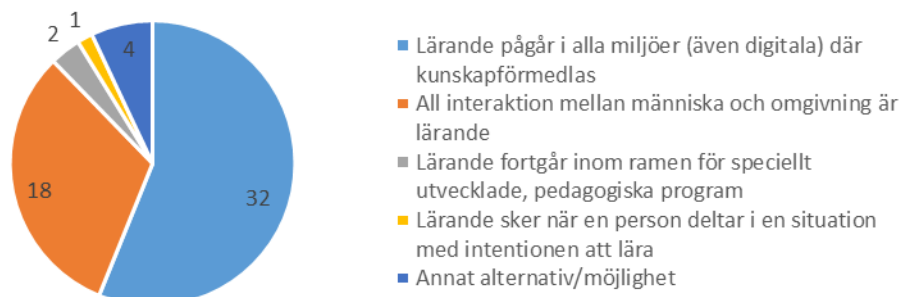

Diagram 4. Informanternas utpekande av den definition av lärande som bäst motsvarar deras egna uppfattningar om vad lärande är.

I betydligt mindre utsträckning väljer informanterna definitionen *lärande fortgår inom ramen för speciellt utvecklade pedagogiska ramar*, eller *lärande sker när en person deltar i en situation med intentionen att lära*. En knapp tiondel anser att en alternativ beskrivning av lärande skulle passa bättre än de som ges i enkäten.

I de fria kommentarerna till uppgiften specificerar några informanter sina uppfattningar om lärande. Man framhåller bl.a. att lärande skall förstås brett. Det kan handla om fakta, men även andra typer av kunnande eller erfarenheter. Någon skriver om formell respektive informell kunskap. En informant skriver att man på dennes konstmuseum betraktar sinnliga upplevelser och estetiska lärandeprocesser som delar av ett alternativt vetande och autenticitet. Flera informanter anser att lärande optimeras genom interaktion mellan människor, eller mellan människa och omgivning. Någon framhåller att lärandepotentialen i en given situation kan målinriktas och förhöjas om man är uppmärksam på lärandepotentialen i ett givet sammanhang och vill förhöja densamma. Det kan exempelvis ske genom ett särskilt fokus, en särskild form eller kontakt vid ett specifikt museibesök.

Definitionen av lärande i relation till museernas storlek

Undersökningsresultatet ger intrycket att informanternas syn på lärande i viss mån varierar i relation till museernas storlek. Museichefer vid museer med fler än 25 årsverken (vilka här betecknas som stora) väljer i första hand definitionen *all interaktion mellan människa och omgivning är lärande* medan museer med 25 eller färre årsverken har denna definition på andra plats.

Av nedanstående diagram framgår i detalj hur dessa skillnader yttrar sig när stora och små museers svar ställs sida vid sida.

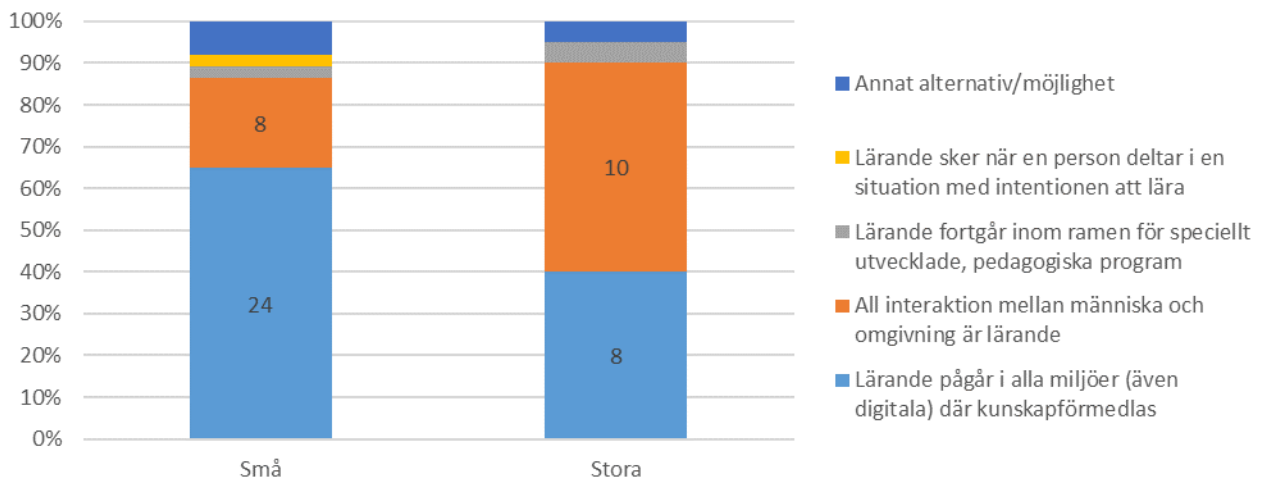

Diagram 5. Skillnader i definitioner av lärande/förmedling mellan små och stora museer. Skillnaderna visas i procent genom staplarna. Antalet svar specificeras i staplarna.

Det framstår också som om skillnaderna i hur informanterna besvarat denna fråga växer ju större museerna är. Generellt kan man därför säga att ju större museerna är desto mer överväger definitionen av lärande som handlar om att lärande är *all interaktion mellan människa och omgivning*.

Synen på lärande relaterat till ägandeform och typ av museum

Museets storlek verkar alltså ha viss betydelse för vilken definition av lärande som museicheferna valt. Bortser man från storlek och istället ser till definition i relation till museernas ämnesinriktning, är bilden en annan. Här framkommer överhuvudtaget inga nämnvärda skillnader. Konstaterandet illustreras i diagram 6.

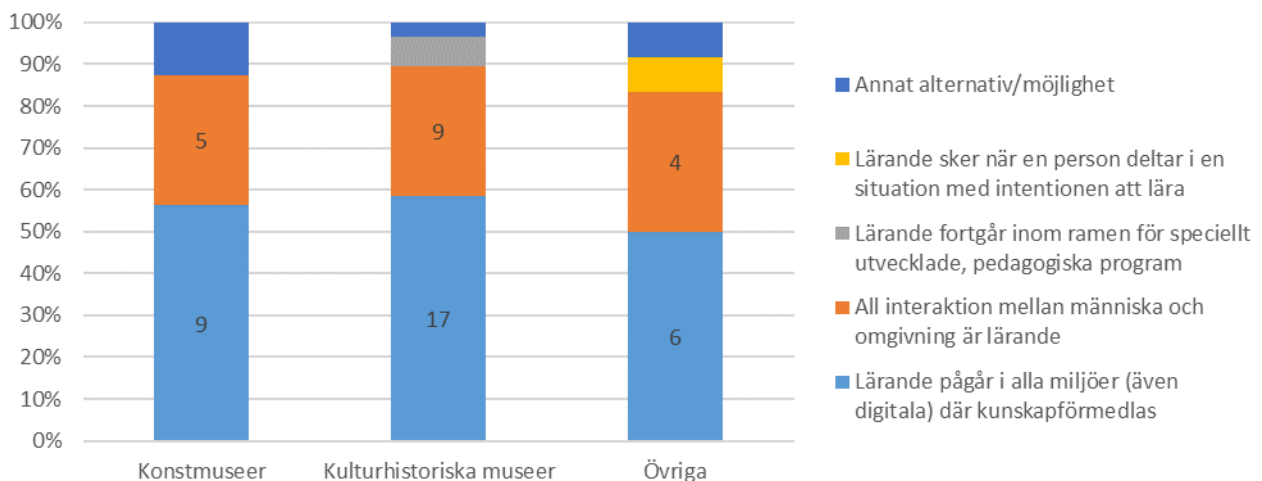

Diagram 6. Skillnader i definitionen av lärande mellan museer med olika ämnesinriktningar. Den

procentuella skillnaden framgår kan avläsas vid sidan om staplarna. Antalet svar specificeras i staplarna.

Sammanhang där lärandet är av stor betydelse

I syfte att skapa oss en bild av lärandets/förmedlingens ställning i museernas verksamheter har informanterna besvarat frågan om lärandet/förmedlingen finns med i museets viktigaste grunddokument. På denna fråga svarade fyra femtedelar av alla museichefer *Ja*. Här märks en viss skillnad mellan små och stora museer. Av de 20 stora museerna i undersökningen har 18 svarat *Ja* på frågan att jämföra med de små där 28 av 37 kryssade för detta svarsalternativ. Tittar man istället på museer i relation till ämnesinriktning märks även där viss skillnad. Det är vanligare att museer i gruppen "övriga" saknar referenser till lärande och förmedling i sina grunddokument än att kulturhistoriska museer och konstmuseer gör det. När det handlar om ett så pass litet underlag som detta är det dock svårt att dra några mer djupgående slutsatser.

Museicheferna har också fått välja i vilket av tre nedanstående givna sammanhang de anser att lärande/förmedling har störst betydelse (Diagram 7). Mer än hälften av informanterna anser att lärande/förmedling är själva målet med museets arbete. En dryg tredjedel anser att *lärande/förmedling är viktigt för museet för att utställningarnas budskap skall komma ut*. Endast en informant anser att *lärande/förmedling är museets redskap för att nå skolan*.

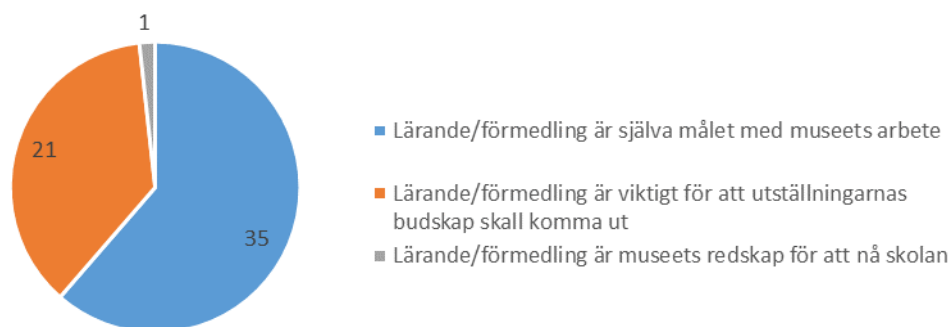

Diagram 7. Fördelning av samtliga svar rörande informanternas syn på lärandets/förmedlingens huvudsakliga betydelse i museets verksamhet.

Om ovanstående data ställs i relation till museernas inriktning, storlek eller ägandeform märks inga betydelsefulla skillnader i hur museicheferna svarat.

I de fria kommentarerna till denna fråga, gällande lärandets huvudsakliga betydelse i museets verksamhet, anser någon att samtliga tre alternativ är relevanta och bör medräknas som en del i museets "lärandepotential". Några informanter framhåller att lärande/förmedling är ett av deras museers mål, men inte det enda. En av dem hade gärna velat skriva att lärande/förmedling är målet med hela arbetet, men vill samtidigt understryka att museilagen (museumsloven) har fem parallella uppdrag. Dessa består av insamling, registrering, bevaring, forskning och förmedling. Själva tillvaratagandet av kulturarvet är därför också helt essentiellt. En annan uttrycker saken som att finns det inga samlingar finns det heller ingenting att förmedla.

Någon informant framhåller att förmedlingen vid dennes museum inte bara sker genom utställningar, utan också genom föredrag och andra aktiviteter samt att lärandet inkluderar känslomässiga upplevelser. En annan framhåller att lärande är ett brett begrepp och att det som sådant hänger samman med hela museets vision och mission: "Samtidigt kan det inte stå för sig självt, utan konsten (...). Museet kan vara en plattform för lärandeprocesser på olika nivåer."

4. Prioriterade målgrupper samt metod för prioriteringar på museerna

För att ta reda på hur informanternas museer, med sina lärande/förmedlingsinsatser arbetar riktat mot särskilda målgrupper har vi ställt ett antal frågor med fokus härpå. Informanterna har fått rangordna sina museers målgrupper i enlighet med föregivna grupperingar enligt nedan. Rangordningen blev följande:

Grundskolan

Vuxna

Gymnasiet

Förskolan

Seniorer

Universitet och företagsutbildningar

Sammantaget var grundskolan den mest prioriterade målgruppen, men strax därefter rankades vuxna. Några informanter ställer sig frågande till att man i enkäten gjort skillnad mellan vuxna och seniorer. Några informanter framhåller att vuxna/seniorer är den största

besökargruppen, oavsett vilka grupper museerna själva prioriterar i sina förmedlingsinsatser.

Grundskolan är den mest prioriterade målgruppen också om man bryter ned datamaterialet i museistorlek, ämnesinriktning och ägandeform. På samma sätt är pensionärer, universitets- och företagsutbildningar de minst prioriterade målgrupperna oavsett hur materialet kategoriseras.

Två informanter menar att deras museer satsar på en bred mångfald. En av dem specificerar att det gäller insatser i undervisningsförlopp såväl som målinriktade insatser för förskola, grundskola, ungdomsutbildningar, vidareutbildningar och folkuniversitet. Man har även specialutbud till språkcentra, pedagogutbildningar, lärarutbildningar etc. Därutöver utvecklar de erbjudanden till barn, unga och vuxna som besöker museet på egen hand samt till exempel "Gyllene tisdagar" som primärt vänder sig till pensionärer. Därtill erbjuder man säsongsbundna aktiviteter. Även om de flesta informanter menar att man främst når ut till vuxna/seniorer och till grundskolan har man som målsättning att nå ut bredare, till alla målgrupper.

I ett särfall beskriver en informant att deras målgrupper till stor del avspeglar den infrastruktur som omger museet. Deras besökare måste ta sig till museet med båt eller flyg, vilket begränsar målgruppen väsentligt. I dagsläget är det mest lokalbefolkningen och turister som besöker museet. Informanten menar att ett mål kunde vara att försöka nå en bredare målgrupp genom att få gymnasieelever och studenter att komma på studieresor. Han eller hon hoppas mycket på en ekonomisk möjlighet att kunna anställa studenter under sommarmånaderna.

I en kompletterande uppgift har informanterna, istället för att rangordna utifrån ett antal givna alternativ, fått markera vilka de uppfattar som utpekade målgrupper för museets förmedlande/lärande aktiviteter (diagram 8). Resultatet redovisas här i procent eftersom informanterna har haft möjlighet att välja flera svarsalternativ. Den största gruppen är *Alla/Ett livslångt lärande*. Därefter följer i fallande ordning *Barn och unga*, *Vuxna*, *Turister*, *Studerande*, *Seniorer*, *Minoriteter* och *Annan grupp*. De två första grupperna står sammantaget för nära hälften av svaren. Resultatet går helt i linje med informanternas fria kommentarer, som även de understryker målsättningen att nå ut brett. Resultatet blir likartat oavsett om museerna studeras utifrån olika kategorier eller inte.

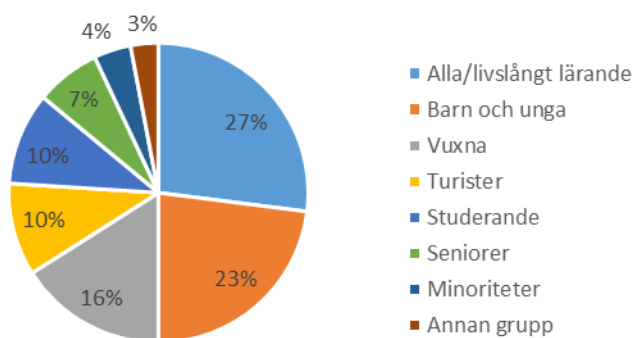

Diagram 8. Den procentuella fördelningen bland de grupper som undersökningens informanter pekar ut som målgrupper för sina lärande/förmedlande aktiviteter.

På frågan om vem som pekat ut aktuella målgrupper svarar nästan hälften *Ledningen*. En knapp tredjedel svarar *Medarbetare*. Därpå anges, i fallande skala, *Regering/kommun*, *Annan*, *Pedagoger* och slutligen *Marknadsföringsmedarbetare* (Diagram 9). Även i detta fall har informanterna kunnat välja flera alternativ.

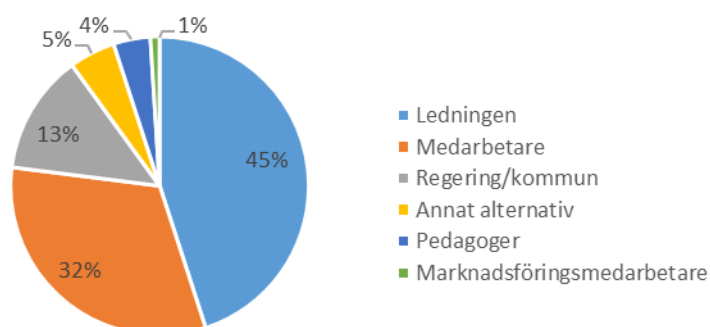

Diagram 9. Den procentuella fördelningen av vem som enligt informanterna pekat ut museets målgrupper.

Olika verksamheters betydelse

Informanterna har vidare fått rangordna sju alternativa verksamheters betydelse för museibrukarnas lärande på en skala från *Helt oväsentligt*, *Inte särskilt viktigt*, *Ganska viktigt* till *Viktigt* och *Mycket viktigt*. Informanterna fick ta ställning till följande verksamheter: arbete med samlingar, utställningar, konservering, digitalisering, forskning, dokumentation, kulturmiljöarbete.

Sammantaget anses att arbetet med utställningar är det allra viktigaste i relation till museibrukarnas lärande. Därefter rankas, i fallande skala, forskning, digitalisering, kulturmiljöarbete, dokumentation, arbete med samlingar och konservering. Vid ett

betraktande av samma fråga i relation till museernas storlek, ämnesinriktning och ägarskap är bilden i princip densamma, varför vi valt att inte redovisa de resultaten närmare. Det skall understrykas att informanterna rangordnar betydelsen av ovanstående aktiviteter för *brukarnas lärande*. Det är alltså inte fråga om att lista verksamheternas betydelse för museets verksamhet som helhet.

I fria kommentarer till denna uppgift understryker en informant att rangordningen förhåller sig till vad man har för avsikt att förmedla. Om man exempelvis har för avsikt att förmedla museets konserveringstekniker blir de centrala för brukarnas lärande. En annan påpekar i linje därmed att det är viktigt att museet breddar lärandet till att omfatta *alla* museets arbetsområden.

5. Museipersonalens utbildningsbakgrund

Med tanke på lärandets/förmedlingens centrala ställning i museernas verksamhet enligt ovan är det av intresse att se närmare på utbildningsbakgrunden hos de anställda museipedagogerna. Arbetet med lärande/förmedling kan skilja sig mellan olika museer, inte minst beroende på ekonomiska och (därmed även) personella förutsättningar. Det handlar om skillnader, både i antal anställda och deras utbildning. Informanterna har fått markera vilken typ av utbildning den personal har som genomför pedagogiska aktiviteter för skolan/gymnasiet. Frågan erbjuder möjligheten att markera flera svarsalternativ (Diagram 10).

Diagram 10. Den procentuella fördelningen av utbildningsbakgrund hos personal som genomför lärande-/förmedlingsaktiviteter för skolan/gymnasiet på informanternas museer.

Nära hälften av informanterna svarar att deras pedagoger har *Typisk museiämnesutbildning på universitetsnivå* (arkeologi, etnologi etc.). En dryg fjärdedel

uppges att de är utbildade *gymnasie- eller grundskolelärare*. Övriga svarar i fallande skala *Annan utbildning, Typisk museiämnesutbildning samt universitetskurs i pedagogik* och *Förskolepedagogisk utbildning* (børnehavepædagogisk uddannelse). Samtlig personal i denna kategori, utom möjligen de som går under alternativet *Annan*, har universitets- eller högskoleutbildning. Nära hälften uppges vara utbildade i ett typiskt museiämne. En dryg tiondel har en utbildning inom ett eller flera museiämnen plus en universitetskurs i pedagogik. Omkring en fjärdedel är utbildade grundskole- eller gymnasielärare och en liten del är pedagoger på förskolenivå. Cirka hälften saknar med andra ord specifik pedagogisk utbildning. Utbildningsbakgrunden hos den personal som arbetar med de pedagogiska aktiviteterna är i stort densamma oberoende av museernas storlek, ämnesinriktning samt ägarskap.

Till uppgiften hör ett mindre antal fria kommentarer. Här framhåller några informanter att de flesta av deras pedagoger, vid sidan av eventuell museiämnesutbildning, även har pedagogisk utbildning. Någon framhåller i stället en mycket lång erfarenhet som museiarbetare.

På frågan om vilken utbildning den personal har som genomför pedagogiska aktiviteter för vuxna/seniorer på informanternas museer blir bilden i allt väsentligt densamma som när vi ställde samma fråga i relation till skolans värld (Diagram 11).

Diagram 11. Den procentuella fördelningen av utbildningsbakgrund hos personal som genomför lärandeaktiviteter för vuxna/seniorer på informanternas museum.

Informanterna har även besvarat frågor som rör den tid de uppskattar att man lägger ned på lärande/förmedlande aktiviteter vid deras museer. En knapp fjärdedel uppskattar att man lägger ned mellan två och tre årsverk på denna typ av aktiviteter. Ytterligare en knapp fjärdedel lägger ett knappt årsverk på denna typ av lärande/förmedling. Övriga uppges att deras museer i fallande skala lägger ned mellan tre och fyra årsverken, mellan fem och sex

årsverken, mellan fyra och fem årsverken, under 10 årsverken och mellan sju och åtta årsverken.

6. Behov av och vilja till fortbildning

Informanterna har besvarat en rad frågor rörande deras museers behov och vilja till fortbildning hos den personal som har pedagogiska uppgifter inkluderade i sina tjänster. På frågan om informanterna anser att det finns behov av en specifik vidareutbildning för museilärare/museiförmedlare svarar hela fyra femtedelar *Ja* (Diagram 12).

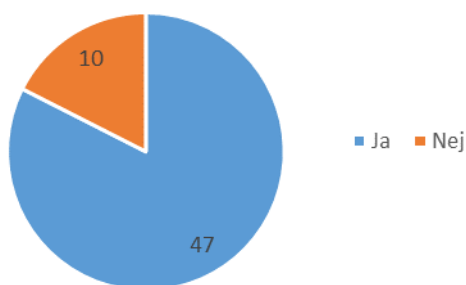

Diagram 12. Informanternas svar på frågan om det finns behov av en specifik vidareutbildning för museilärare vid deras respektive museer.

En något mindre andel, knappt två tredjedelar, ställer sig positiva till att en eventuell vidareutbildning är av formell karaktär för att få ECTS (universitetspoäng) (Diagram 13).

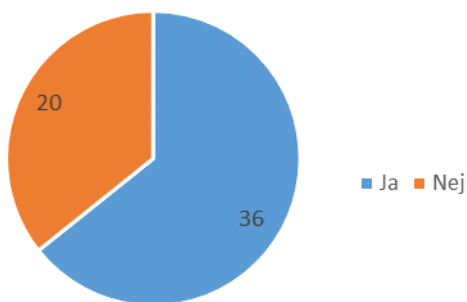

Diagram 13. Informanternas svar på frågan om vidareutbildningen bör vara av formell karaktär med möjlighet att få ECTS.

En stor andel av informanterna anser att det är viktigt med teoretiska kunskaper i pedagogisk teori (Diagram 14). En ännu större andel anser att det är viktigt med ökad kännedom om skolans verklighet (Diagram 15). Enligt undersökningen anser alltså informanterna att det är något mer relevant med kännedom insikter i skolans verklighet än

med kunskaper i pedagogisk teori.

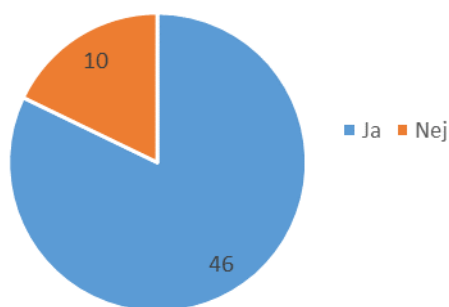

Diagram 14. Informanternas svar på frågan om det anser det vara viktigt med kunskaper i pedagogisk teori.

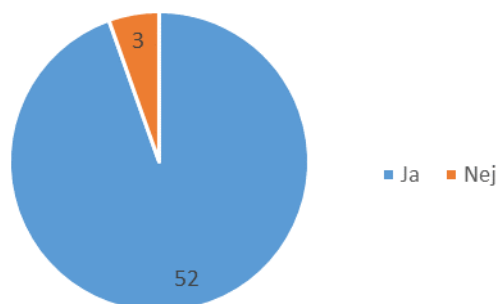

Diagram 15. Informanternas svar på frågan om det är viktigt med ökad kännedom om skolans verklighet.

I de fria kommentarerna anser flera informanter att till museernas främsta uppgifter hör den att väcka nyfikenhet och starta upp samtal med och inom besöksgrupperna. En annan menar att framgångsrik förmedling handlar om lusten och möjligheten att informera och föra dialog med andra om ett historiskt eller förhistoriskt ämne. Detta oavsett om det sker digitalt, analogt eller i levandegörande interaktion. Informanten menar fortsättningsvis att välgrundad insikt om innehåll, målgrupp och förmedlingstekniker är avgörande förutsättningar för en framgångsrik förmedling. God förmedling bör utvecklas på ämnesmässig grund. Förmedlingen skall styras upp och det skall finnas resurser både till de fysiska nödvändigheterna, till utveckling av relevant teknologi och till den didaktiska/pedagogiska utvecklingen.

På frågan om informanterna anser att ODM – eventuellt tillsammans med andra aktörer – bör etablera möjligheter för vidareutbildning för museilärare/förmedlare svarar mer än nio tiondelar ja (Diagram 16).

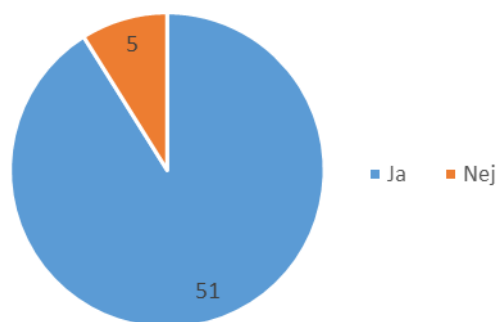

Diagram 16. Informanternas svar på frågan om de anser att ODM (eventuellt tillsammans med andra aktörer) bör etablera möjligheter för vidareutbildning för museilärare/förmedlare.

I de fria kommentarerna föreslår att vidareutbildning skulle kunna ske i samarbete med andra aktörer, exempelvis med DPU, Mid (Museumsformidlere i Danmark) och skolväsendet. Man menar också att man på grund av vad som upplevs vara ett för snävt tema och en för liten arbetsmarknad kanske snarare borde sikta på efterutbildning och kurser, framför vidareutbildning. Någon menar att museernas lärande om lärande bör samordnas med hela utbildningssektorn och inte i sluten museiregi.

7. Förslag på hur Organisationen Danske Museer kan gå vidare i sitt arbete med förmedling och lärande vid sina museer.

Vår studie ger en bild av lärande/förmedling som ett prioriterat område. Två av tre museichefer anger i enlighet med givna alternativ att lärande/förmedling är själva målet med museets verksamhet. Hälften av undersökningens informanter anser att den definition som bäst överensstämmer med deras egen är att *lärande pågår i alla miljöer där kunskap förmedlas (inklusive digitala)*. En dryg tredjedel väljer den något vidare definitionen att *all interaktion mellan människa och omgivning är lärande*. I informanternas fria kommentarer till frågan om synen på lärande förtydligar några av dem att lärande skall uppfattas brett, och exempelvis inkludera mer informella, känslomässiga och sensoriska erfarenheter. Dessa definitioner av lärande är helt i linje med nuvarande internationella trender.

Undersökningen visar vidare att de större museerna i något större utsträckning väljer den vidaste definitionen av lärande, nämligen den att *all interaktion mellan människa och omgivning är lärande*. Det är därför frestande att dra slutsatsen att större museer – som tar emot kvantitativt större offentliga anslag – har större behov av att ta till sig den postmoderna teoretiska och politiska uppfattning av lärande som är dominerande inom

UNESCO, OECD, EU och på nationellt offentligt nivå.

Betydelsen av lärande/förmedling på danska museer manifesteras också i hög grad i dess viktigaste grund- eller styrdokument. Av tillfrågade museichefer svarade fyra av fem att lärande/förmedling nämns explicit i dessa. Sammantaget ger informanterna en bild av lärande/förmedling som en av de mest centrala - om inte den mest centrala - delen i museernas verksamheter. Den vikt lärandet/förmedlingen tillmäts avspeglas emellertid inte lika tydligt i den utbildningen bland dem som ansvarar för lärandeinsatserna vid de undersökta museerna. Den avgjort största delen av museilärarna/förmedlarna har någon form av universitetsutbildning inom de klassiska museiämnena men saknar i övrigt formell pedagogisk utbildning. En betydligt mindre andel har utöver museiämnena, formell pedagogisk utbildning. Av de svar vi mottagit framgår dock att den personal som är pedagogiskt meriterad framförallt har rekryterats från skolans värld. Cirka en fjärdedel av dem som arbetar med lärande/förmedling har en examen som grundskole- eller gymnasielärare.

I Danmark finns ett i Skandinaviskt hänseende brett utbud av informella och icke-formella fortbildningserbjudanden för museianställda. Vår studie undersöker emellertid varken kvaliteten på dessa eller på de lärandeinsatser som genomförs vid danska museer. Vi vill i stället uppmärksamma betydelsen av formell kompetens i politiska och finansiella sammanhang, där museerna kan behöva hävda formell auktoritet som lärandeinstitutioner. Detta är särskilt viktigt då man använder sig av en pedagogisk terminologi från universitetsvärlden och därmed utsätter sig för en jämförelse med formella, pedagogiska utbildningar vid universiteten.

Fyra av fem museichefer anser också att det finns ett behov av en specifik vidareutbildning för museilärare/museiförmedlare. Ännu fler anser att ODM, eventuellt tillsammans med andra aktörer, bör etablera fler vidareutbildningsmöjligheter för museilärare. Det märks även i informanternas fria kommentarer där man också föreslår samarbete med andra intressenter inom skolväsendet såväl som inom andra museiorganisationer.

Ett antal informanter påpekar att god förmedling bör utgå från goda ämneskunskaper. Av undersökningen framgår att omkring hälften av museilärare/museiförmedlare, helt i linje med denna åsikt, också är utbildade i klassiska museiämnena. Eftersom endast en mindre del av dem därutöver har en pedagogisk utbildning borde fler inom denna grupp kunna

utbildas i lärande/förmedling. Vad en sådan utbildning skulle bestå av undersöks inte formellt i enkäten. Av de fria kommentarerna kan man skönja några indirekta förslag på innehåll. Alla informanter är exempelvis inte övertygade om att djupa kunskaper i teoretiska forskningsrön i pedagogik är användbara för de ”kortare lärandeförloppen” på museer. Här föreslås i stället utbyte av erfarenheter med andra museer, och kanske arbete med skådespelare, som är vana vid att påkalla publikens uppmärksamhet under avgränsade tidsintervall. Andra föreslår ett närmare samarbete med lärarkåren, någon att man skulle kunna anställa fler lärare.

Några informanter efterlyser bredare diskussioner kring museernas målsättningar, förmedling och lärande. En viktig del i vidareutbildningar för museilärare/museiförmedlare på museerna kunde därmed vara att bygga på konstruktiv dialog med andra museer och deras anställda. Här skulle man kunna arbeta för att medvetandegöra och vidareutveckla synen på vad kunskap, lärande och förmedling kan vara. Det kan exempelvis handla om ett utforskande av vilken typ av kunskap som prioriteras. Människors erfarenheter - intellektuella, känslomässiga och sinnliga kunskaper - kan vara relevanta beroende på sammanhang, i relation till olika målgrupper eller målbilder för förmedlingen. Detta är också något som skymtar i några av informanternas egna kommentarer.

Undersökningen påvisar en bredd i definitionen av lärande vid danska museer. Det gäller både då informanterna väljer utifrån givna definitioner och i fria kommentarer. I materialet finns samtidigt tendenser som delvis pekar i en annan riktning. Det blir särskilt tydligt i relation till målgruppsarbetet, som ganska ensidigt riktar sig till barn och skola. En relativt hög andel bland informanterna vill nå ut till en bred och varierad målgrupp, men i praktiken hamnar man ändå i satsningar på skolan. Situationen återspeglas även i uppfattningen om vilken typ av kunskap kring lärande som eftertraktas hos museerna. En hög andel uppger att det är viktigt med kunskaper i pedagogisk teori. En ännu högre andel anser emellertid att det är viktigt med ökad kännedom om skolans värld. Förhållandet gäller samtidigt som man redan i nuläget redan har en så stark relation till skolan och främst riktar sina pedagogiska insatser dit.

Oavsett om vi väljer att dela upp vårt undersökningsresultat utifrån olika kategorier, så som ägandeform, ämnesinriktning och storlek är det uppenbart att grundskolan/barn och unga är den grupp som oftast blir föremål för museets insatser inom området

lärande/förmedling. Detta gäller trots att museicheferna har en målsättning att nå ut bredare, till fler målgrupper. Ett ämne för utbildning och erfarenhetsutbyte är därför museernas arbete mot specifika målgrupper. Av undersökningen framgår att flertalet informanter anser att alla samhällsgrupper borde inkluderas i deras målgruppsarbete, men att verkligheten ser annorlunda ut.

Flera informanter kommenterar att man i praktiken inte skiljer mellan vuxna och seniorer och att det är denna samlade grupp som i störst utsträckning kommer frivilligt till museerna, oavsett vem de pedagogiska insatserna riktar sig mot. Situationen skulle kunna vara utgångspunkt för mer medvetna och riktade insatser även till vuxna/seniorer. Vi har en växande grupp äldre i norra Europa och de har mycket tid och resurser som skulle kunna tas i anspråk av museerna. Pedagogiska insatser för denna grupp skall självfallet ta sin utgångspunkt i de behov och önskemål som finns hos densamma. Som exempel på verksamheter som existerar redan i dag nämner en informant "Gyllene tisdagar". I Skandinavien pågår också flera projekt som tar sikte på pensionärers hälsa och välbefinnande.

En annan iakttagelse är att minoriteter hamnar näst lägst i rankningen bland museernas målgrupper. Detta samtidigt som bl.a. integrationen i stora delar av Europa blir alltmer aktuell att fokusera på och arbeta med. Här finns stora möjligheter att från museernas håll verka för en positiv integration genom inkluderande verksamhet för invandrare likväl som för minoriteter.

Föregående rapport visar att lärande och förmedling har en stark ställning vid danska museer. Undersökningsresultaten motiverar en stärkning av de formella pedagogisk/didaktiska färdigheterna hos den del av personalen som aktivt arbetar med lärande/förmedling. Av särskilt intresse är här att diskutera, fördjupa och bredda kunskapen om vad lärande och förmedling är, eller kan vara. En annan betydelsefull insats är att fördjupa arbetet med lärandeinsatser för en bredare och mer varierad publik. Det skulle också vara intressant att gå vidare med mer detaljerade undersökningar kring hur museer inom ODM arbetar med sina målgrupper, vilka pedagogiska/didaktiska metoder man använder sig av samt om, och i så fall hur, museerna brukas ur ett socialt såväl som politiskt perspektiv.

Den här rapporten stödjer i allt väsentligt de museipolitiska synpunkter som framförs av

ODM i skriften *Museumspolitiska synpunkter 2014*. Det gäller inte minst insatser som föreslås på undervisningsområdet, i form av uppgraderade undervisningskompetenser vid museerna samt en utökad dokumentation av effekterna och utbytet av lärandet vid museerna.

The Nordic Centre of Heritage Learning and Creativity (NCK)

www.nckultur.org

Box 709

SE- 831 28 Östersund

info@nckultur.org